

PAUza

Akademicka

Rok III

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 130

Kraków, 30 czerwca 2011

Tadeusz Mazowiecki członkiem honorowym PAU

Tadeusz Mazowiecki urodził się w 1927 r. w Płocku. W czasie studiów prawniczych na Uniwersytecie Warszawskim związał się z dziennikarstwem, co sprawiło zapewne, że studiów nie ukończył. Działal najpierw w ramach Instytutu Wydawniczego „Pax”, współpracując z tygodnikiem „Dzisiaj i Jutro”, od 1950 r. współredagując, jako zastępca redaktora naczelnego, „Słowo Powszechne” i od 1953 redagując, jako redaktor naczelny, „Wrocławski Tygodnik Katolików”. W 1955 r. rozstał się z „Paxem”, który w 1952 r. przybrał charakter współpracującego z reżimem „Stowarzyszenia”. W 1957 r., na fali październikowego przełomu, współtworzył Klub Inteligencji Katolickiej w Warszawie; z jego ramienia powołał do życia miesięcznik społeczno-kulturalny „Więź” i został jego naczelnym redaktorem.

fol. Bogdan Zimowski, 2009

W 1961 r. Tadeusz Mazowiecki został posłem na Sejm PRL z grupy „Znak” i był nim przez trzy kadencje, tj. do 1972 r. Jego niekonformistyczna postawa wobec wydarzeń grudniowych 1970 r. sprawiła, że nie mógł już uzyskać kolejnego mandatu poselskiego. Coraz mocniej wiązał się z działalnością opozycyjną. W 1976 r. wszedł do - utworzonego przez Zdzisława Najdera i rychło zasilonego przez grupę intelektualistów - Polskiego Porozumienia Niepodległościowego. W 1978 r. był jednym z sygnatariuszy deklaracji opozycyjnego Towarzystwa Kursów Naukowych i został członkiem jego Rady Programowej. W sierpniu 1980 włączył się w nurt protestu robotniczego w Gdańsku, stając na czele Komisji Ekspertów, która wsparła Komitet Strajkowy Stoczni Gdańskiej w pertraktacjach z władzą. Był pierwszym redaktorem naczelnym ukazującego się od 3 IV 1981 „Tygodnika Solidarność”. Po ogłoszeniu stanu wojennego 13 XII 1981 został aresztowany, a następnie internowany (do grudnia 1982). W warunkach przymusowej bezczynności powstał niezwykle, głęboko refleksyjny jego dokument osobisty *Internowanie*, który ukazał się w drugim obiegu w Wydawnictwie Krąg w Warszawie w 1982 r., zanim jeszcze autor odzyskał wolność.

Kolejne lata 80. Tadeusza Mazowieckiego upłynęły na pracy publicystyczno-pisarskiej (w 1986 r. ukazała się w drugim obiegu jego książka *Powrót do najprostszych pytań*) i na dłuższym

pobycie za granicą, a nade wszystko na aktywności społecznej, mającej na uwadze demokratyzację państwa i pokojowe złamanie monopolu władzy PZPR. Był jednym z konstruktorów „Okrągłego Stołu” i niezwykle skutecznym uczestnikiem jego debaty. Po czerwcowych wyborach do Sejmu „kontraktowego” i do Senatu otrzymał mandat utworzenia Rządu. Sejm zatwierdził sformowany przez niego gabinet 12 IX 1989. Jako premier był świadom i dawał temu wyraz, że bierze na siebie nie tylko niezwykle trudne zadanie niezbędnych głębokich reform w warunkach realnego politycznego zagrożenia, ale także odium za ich nieuniknione społeczne koszty. Rząd Tadeusza Mazowieckiego dotrwał do nowych wyborów prezydenckich, w których zresztą on sam bez sukcesu startował. Zwycięstwo Lecha Wałęsy, którego zaprzysiężono 22 XII 1990, oraz powołanie Rządu Krzysztofa Bieleckiego 12 I 1991 zamykają trwający ponad rok heroiczny epizod wielkiego protagonisty pokojowej drogi do demokracji, a także pojednania polsko-niemieckiego, któremu dał symboliczny wyraz 12 XI 1989 pocałunkiem pokoju z Helmutem Kohlem w czasie mszy w Krzyżowej na Śląsku, choć podpisanie traktatu z Niemcami o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy przypadło już Krzysztofowi Bieleckiemu (21 VI 1991).

Kolejny chlubny epizod w biografii Tadeusza Mazowieckiego stanowi jego misja w charakterze specjalnego wysłannika ONZ w Bośni i w Hercegowinie, która przypadła na lata 1992–1995. Zaskarbił sobie w jej toku najwyższe uznanie jako obrońca praw ludzkich, a zrezygnował z niej wobec braku lub nieskuteczności działań wielkich mocarstw na rzecz powstrzymania aktów ludobójstwa (zamordowanie przez wojska serbskie kilku tysięcy muzułmanów w Srebrenicy).

Zgłoszenie Tadeusza Mazowieckiego na członka honorowego Polskiej Akademii Umiejętności i jego wybór przez Walne Zgromadzenie w dniu 18 VI 2011 motywowały następujące racje:

1. *Tadeusz Mazowiecki był pierwszym premierem RP w wyniku przemian 1989 r., zapoczątkowanych przez Okrągły Stół i Sejm wybrany 4 VI t. r. w sytuacji, kiedy resorty Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych były jeszcze w rękach PZPR. Jego rozwadze i mądrości zawdzięczamy zainicjowanie i skuteczne wdrożenie polskiej transformacji. Jako premier RP odegrał decydującą rolę w zbliżeniu polsko-niemieckim (Krzyżowa), a w konsekwencji w ostatecznym uznaniu przez stronę niemiecką naszej zachodniej granicy.*

2. *Tadeusz Mazowiecki zasłużył się w przywróceniu pokoju w byłej Jugosławii (Bośnia i Hercegowina) w roli specjalnego sprawozdawcy Komisji Praw Człowieka ONZ (1992). Dał się wówczas poznać ze swojej mądrości i siły charakteru, protestując wobec bezradności sił pokojowych ONZ.*

3. *Tadeusz Mazowiecki pozostał wielkim autorytetem w rozchwytanym polskim życiu politycznym. Cieszy się też szczególnym uznaniem i szacunkiem w europejskich i w światowych kręgach politycznych. Świadczą o tym liczne, zagraniczne i krajowe, doktoraty honoris causa i najwyższe odznaczenia państwowe.*

JERZY WYROZUMSKI